

GRŪTNIECĒM NESMĒĶĒT. NO TILTA NELĒKT! VAI TIEŠĀM VISU VAR NOTEIKT AR LIKUMU

VIRŠIJS

MĀJAS

Nr.7(563) 06. - 19. 04. 2016.
EUR 1.29

AIZRAUJOŠS ŽURNĀLS GUDRAM LASĪTĀJAM

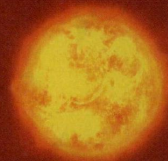
**DZĪVOT ZAĻI
AR 270 EIRO.
TEV BŪS LIELĀKA
PENSIJA?**

**BALAGĀNS, KUMĒDINI,
POLITIKA -
VISS RĪGAS CIRKĀ**

**TIEVĒJAM
VESELĪBAS
VAI IEDOMĀTA
TĒLA DĒĻ**

**BAIBAS
JEVDOKIMOVAS
LIKTENĪGĀ ĒRCE**

**ARTŪRS VĀVERE:
SEKSĀ ESAM BAILĪGI,
LIEKULĪGI UN TUMSONĪGI**

**D
VITAMĪNS
IR KARALIS!**

*Indriķis Muīžnieks:
izcilību! Velreiz - izcilību!*

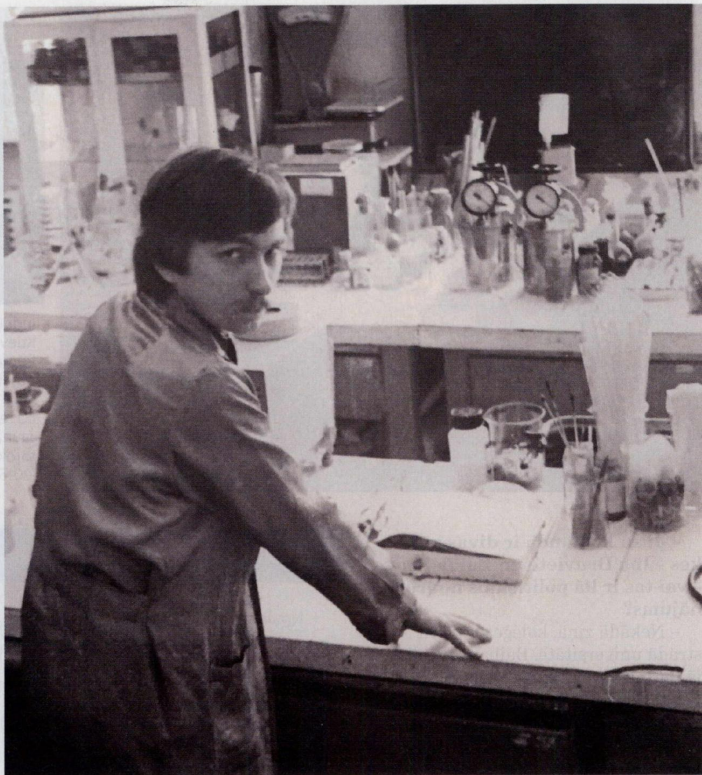

ILZE VĪTOLA

Vai obligāti jāstūdē bioloģija, lai pēc tam tiktu lielā amatā – Raimonds Vējonis ir Latvijas Valsts prezidents, bet INDRIĶIS MUIŽNIEKS – lielākās Latvijas augstskolas, Latvijas Universitātes, rektors... To biju domājusi kā joku sarunas sākumam. Tomēr izrādījās, ka tā ir dialektika.

Izcilu izglītību par "Dosjas" cenu?

1977. gads. Indriķis Muižnieks – LVU Augu attīstības fizioloģijas laboratorijas zinātniskais līdzstrādnieks.

– Attīstība iet no vienkāršākā uz sarežģītāko. Bioloģiskā forma ir sarežģītāka nekā fiziskā. Agrāk dominēja fiziķi, tagad nāk bioloģi. Cilvēki un sabiedrība kļūst aizvien sarežģītāki, un turpmāk to vadīs arī citu jomu pārstāvji. Prezidentu vidū jau bija psiholoģijas doktore Vaira Vīķe-Freiberga, universitātē padomju laikos rektori bija juristi un ekonomisti, pēc tam – dabas zinātnieki. Tas atkal apliecina – sociālajiem un humanitārajiem zinātniekiem vēl ir adaptācijas laiks tam jaunajam periodam, kas ir sarežģītāks, – pasmaida rektors, un sākam sarunu.

– Goda reizēm jums ir iespaidīgs talārs un ķēde. Kā rektors ir jāuzrunā?

– *Rector Magnificus*. Tas nāk no viduslaikiem, kad radās universitātes.

– Astoni mēneši rektora krēslā. Esat pārkārtojis prorektoru darbību, agrāk bija divi, tagad trīs prorektori. Ko tas dod?

– Tie ir principiāli pārkārtojumi. Agrāk universitātē viens prorektors atbildēja par visām zinātnēm, otrs – par visām studijām. Tagad pa jomām – gan par zinātni, gan studijām (humanitāro un izglītības zinātņu jomā – Ina Druviete, sociālo un tiesību zinātņu jomā – Jānis Ikstens, eksakto, dzīvības un medicīnas zinātņu jomā – Valdis Segliņš). Tas ir būtiski, jo visu laiku uzsvēram – studijas un zinātniskā darbība universitātē ir vienotas, un, ja reiz tā, tad arī prorektoru līmenī nevajag nodalīt šīs divas darbības sfēras.

INDRIĶIS MUIŽNIEKS

- Dr. hab. biol., LU profesors, Latvijas Universitātes rektors, LZA akadēmiķis,
- dzimis 1953. gada 9. jūlijā Rīgā,
- absolvējis LU Bioloģijas fakultāti, papildinājis Rēgensburgas universitātes Ģenētikas katedrā un Ķelnes universitātes Ģenētikas institūtā.
- 1997. gadā aizstāvēja Dr. hab. biol. grādu par darbu kopu "Dažu imūnmodulatoru mikrobioloģiskās sintēzes izpēte",
- bijis LU Bioloģijas fakultātes dekāns, zinātņu prorektors, 2015. gada 4. augustā stājies rektora amatā,
- biedrības "Iespējamā misija" valdes loceklis.

Indriķis Muižnieks (tolaik LU zinātņu prorektors) un Krievijas Zinātņu akadēmijas akadēmiķis Jevgeņijs Primakovs pēc viņa lekcijas "Krievija mūsdienu pasaulē" (2010. gada 20. maijs)

LU rektora vēlēšanu diena. Jaunais rektors Indriķis Muižnieks sarokojas ar savu priekštecī Mārci Auziņu. (2015. gada 4. jūnijs)

– Jūsu komandā ir divas politīķes – Ina Druviete un Baiba Broka – vai tas ir kā politiskais nodrošinājums?

– Nekādā ziņā, kolēģes jau sen strādā universitātē. Baiba – Juridiskajā un Ina Humanitāro zinātņu un arī Pedagoģijas fakultātē. Drizāk jājautā, kāpēc viņas no universitātes ir aizgājušas politikā. Bet to mēs nevaram liegt. Universitātē ir visu politisko partiju pārstāvji, spektrs ir ļoti plašs. Mēs esam Latvijas Universitātē un pārstāvēsim Latvijas intereses kopumā visā daudzveidībā.

Jauninājums LU struktūrā ir arī Stratēģijas padome (prorektori, LU sociālie partneri un akadēmiskās domas lideri) ar profesoru Andreju Ērgli priekšgalā. Domājam šo padomi paplašināt, piesaistot ārpus universitātes aktīvi darbojošos, bet arī akadēmisko dzīvi saprotošus cilvēkus. Ja mēs pārāk dziļi iesaistījam administratīvos un saimnieciskos jautājumos, pazaudējam jēgu, kāpēc tā universitāte vispār ir.

– Un kāpēc tad tā ir?

– Mūsu augstskolu skaisti sauc – Latvijas Universitāte. Un Latvijas Universitāte ir tāpēc, lai Latvija augtu un attīstītos.

– No mūsu atjaunotās valsts 19 ministru prezidentiem 15 ir LU "produkti". Varētu secināt – LU iegūtā izglītība un kontakti viņiem ir palīdzējuši konkurences cīņā. Bet raugoties uz valsts attīstību...

– ...varēja būt labāk.

– Jā, stipri vien! Kā valsts vadi-

INDRIĶA MUIŽNIEKA IZTEIKUMI STUDIJU KURSĀ "MIKROBIOLOĢIJĀ"

- Nevienam sevi cenošs mikrobs neliel cauri porai.
- Votsona jaunības dienu kļūda bija tā, ka viņš bija ornitologs. Otra kļūda bija, ka viņš, tāpat kā jūs, neatšķīra purīnus un pirimidīnus.
- Vienmēr ir izvēle, no kā jūs labāk gribat nomirt – no zālēm vai vīrusa. Ar zālēm varat pamocīties ilgāk.
- Uztaisīju, sanāca, nopriecājos, bet nav laika publicēt, kas būtu daudz vērtīgāk par priecāšanos.
- No Jāņu nakts nevar palikt stāvoklī, tā var būt tikai kā stimulējošs faktors.

(Avots: videsvēstis.lv)

tājiem tomēr ir pietrūcis?

– Aizejot no universitātes, daudziem pazūd akadēmiskās ilgtspējas izpratne un viņi to aizstāj ar politisko islaicīgumu. Tas ir tas bēdīgākais. It kā ir vadošās koalīcijas izpratne, ka mūsu valsti noziedzīgi vieglprātīgi iztūrimies pret augstākās izglītības un zinātnes finansēšanu, kas ir ne mazāk svarīgi par aizsardzības un drošības finansējumu. Bet mūžīgais jautājums – ko mēs varam parādīt pusgada vai pusotra gada termiņos līdz nākamajai valdības krišanai vai vēlēšanām? Diemžēl, lai zinātnes sasniegumi iestotos produktos vai produktu pieaugumā, ir nepieciešams process. Tas nav tā – šodien iedod naudu un rīt dabūjam produkciju. Piemēram, starptautiski ļoti veiksmīga kompānija "Biosan", kas Latvijā ražo unikālu zinātnisko aparatūru un ir konkurēt-

spējīga visā pasaulē, ieguldījums saņēma 2003. un 2004. gadā, bet rezultāti sāka nākt ap 2010. gadu un tagad tie pa istam ir uzplaukuši. Pāiet sešu līdz desmit gadu periods, kamēr ieraugām zinātnes augļus. Bet pa to laiku ne vienas vien vēlēšanas ir bijušas.

– Jā, nesāņemot pienācīgu finansējumu, droši vien LU nespēj ierindoties pasaules augstskolu reitingu spicē...

– 40 000 pasaules augstskolu vidū Latvijas universitāte ir 600. vai 800. vietā (kā kurā reitingā). Tas nozīmē, ka esam labāko 5% pasaules augstskolu vidū. No Latvijas augstskolām šajos reitingos pagaidām esam vienīgie.

– Bet kurā vietā ir Kembridža un Oksforda?

– Tās ir pirmajā desmitniekā. Bet, protams, vērā tiek ņemti dažādi

Mazais Indriķis ar mammu un vecmammu. (1954. gads)

LU izlaidumā. Bioloģijas fakultātes absolvents Indriķis Muiznieks ar sievu, mammu un brāli. (1976. gads)

Ar meitu Livu un dēlu Kārli viņa izlaidumā.

faktori. Viens – tradīcijas un augstskolas vecums.

Salīdzinājumam – LU tuvojas simtgade, bet Kembridžai jau astoņsimt. Arī Tartu universitātei, kas LU ir priekšā reitingos, ļoti būtisks moments ir tas, ka tā ir krietni vecāka – dibināta 1632., bet nepārtraukta augstskolas tradīcija ir kopš 1800. gada. Viļņas universitāte ir vēl vecāka, bet tur ir bijis nopietns pārrāvums poļu valdības laikā.

Otrs faktors – ja augstskolas reitinga vietu salīdzina ar finansējuma apjomu, tad mēs būtu pirmie pasaulē. (Smejas.)

– Bet ar prātiem gan varam sacensties – datorzinātnieks Ambainis, kvantu fiziķis Kaščejevs...

– Mieriņa (socioloģija), Ījabs (politikas zinātne), Šķilters (semantika), Austers (psiholoģija). Jo universitātē nav tikai datori, fizika, bioloģija, bet arī socioloģija, psiholoģija, filozofija... Universitātē ir universāla, tas ir tas, kas to padara tiešām stipru.

– Universitātē 70% studentu ir vājā dzimuma pārstāves. Kā piesaistīt puīšus?

– Tas saistīts ar universitātes profilu – mums lielākoties ir tā saucamās meiteņu profesijas – filologi, pedagogi... Cita lieta, ka daudz zēnu izvēlas nevis vidusskolu un pēc tam augstskolu, bet aroda apgavi kādā profesionālā tehnikajā skolā. Tas ir labi. Tomēr arī universitātē gribam attīstīt puiciskās specialitātes – biotehnoloģiju,

jauno tehnoloģiju fiziku. Bet es nešķirotu – vai tā ir meitenīga vai zēniska profesija. Fizikā, kuru tradicionāli uzskatām par ļoti virišķīgu jomu, labākās studentes ir meitenes, un pasaulē paša lielākā fizikas eksperimentu objekta – lielā hadronu paātrinātāja – zinātniskā vadītāja ir sieviete.

– Katru rudenī saņemam mūsu vidusskolās tapušus jauniešus. Kas glābs vispārējo izglītības sistēmu – šaura specializācija vai vispusīga izglītība?

– Būtiskākais ir veidot personības

Aizejot no universitātes, daudziem pazūd akadēmiskās ilgtspējas izpratne un viņi to aizstāj ar politisko īslaicīgumu.

patamtu, tam jābūt pietiekami vispārigam. Specializācijai jāveidojas ļoti pakāpeniski. Studentu vidū redzu – daži būs tikai programētāji vai tikai ornitologi, dari, ko gribi, nekas nemainīsies. Tomēr tādu ir ne vairāk kā desmit procenti. Pārējie sevi meklē. Bakalaura studijas un visa jaunā, pa līmeņiem dalītā studiju sistēma ir vērsta uz to, lai studentam ļautu pakāpeniski adaptēt savas intereses pieprasījumam un savām vēlmēm. Šaurāka specializācija ir magistrantūras uzdevums, kas cieši saistīta ar to zinātnes nozari vai apakšnozari, kurā magistrants strādā. Bet, lai tiktu pie laba studenta, jādomā gan par skolēnu, gan skolotāju līmeni. Tālab universitātē sadarbojas gan ar Valsts izglītības

satura centra jauno projektu par kompetencēs balstītu izglītības saturu, gan ar "Iespējamo misiju", kas ir ļoti labs, bet arī dārgs veids labu skolotāju sagatavošanā. Ja gribam dabūt kaut ko ļoti labu, par to ir arī jāmaksā. Nevaram gaidīt Eiropas un pasaules kvalitāti par "Došjas" cenu.

– Interesanti, cik izglītoti esam, vai ir tādi mērījumi?

– Universitātes pētnieki jau vairāk nekā piecpadsmit gadu cītīgi darbojas līdzī tā saucamajā PISA testā, kas raksturo skolēnu izglītību. Rezultāti ir

daudz maz mierinoši: jau gadus desmit esam pirmajā trešdaļā pasaules attīstītāko valstu, lielākoties OECD, dalībnieču konkurencē, Latvijas skolēnu vidējais līmenis ir pat augstāks nekā ASV vai Zviedrijā. Bet satraucoši, ka mums ir relatīvi maz izcilnieku pat salīdzinājumā ar kaimiņvalstu skolēniem. Acīmredzot mūsu skolotāji neprot ieraudzīt īpaši apdāvinātos bērnus, kuru talanti būtu jāatklāj un jāslīpē.

– Labākie nonāk augstskolās. Kāda mērķa vārdā viņi grib iegūt augstāko izglītību?

– Man šķiet, ka viņi šeit meklē un atrod Maslova piramīdas augšējo daļu – iespēju rast savas personības apliecinājumu.

Indriķis Muižnieks radu pulkā – Veltas Čebotarenokas ģimene, Augusts Sukuts (viņu mammas un manējā bija māsiņas), brālis ar sievu Daigu Rudzāti un es ar meitu un dēlu.

To pašreizējā izglītības sistēma sniedz – students var apgūt mikstēro izglītību, jo mūsdienu pasaule vairs nav ierobežota vienas jomas ietvaros. Jā, pasaule ir mainīga, un universitātei ir jābūt spējīgai mainīties tai līdzī. Mēs varam pasauli radīt arī šeit pat – kopš rudens Latvijas Universitātei ir laikmetīgs Dabaszinātņu akadēmiskais centrs Torņakalnā, ap ko veidosies studentu pilsētiņa. Arī citzemju studentu piesaiste ir vajadzīga tikai tāpēc, lai mēs varētu celt savu valsti un mūsu studentiem būtu iespēja starptautisko studentu vidi izbaudīt šeit, Latvijā, nevis uzreiz braukt kaut kur projām un pazust no Latvijas vispār. Jābrauc ir noteikti, bet vēlāk, maģistrantūrā, un jāpaliek saitei ar dzimteni.

– **Kā veicas ar ārzemju studentu**

importēšanu, cik viegli viņiem sākt studijas LU?

– Šobrīd mums ir ap 740 ārzemju studentu, tuvāko četru piecu gadu laikā vēlamies, lai šis skaits būtu 1500 – 1800. Ārzemniekiem ļoti svarīga ir moderna studiju vide, kāda mums Torņakalnā ir. Bibliotēkas zona tur ir atvērta visu diennakti septiņas dienas nedēļā, tur nāk mācīties arī RSU un RTU studenti, un jāuzmanās, lai mūšējos neizspiež. Studēšanas kultūra – mācīties brīvdienās un vēl vakaros sēdēt bibliotēkā – tā vairāk raksturīga ārzemju studentiem, un viņi to šeit var lieliski īstenot.

– **Vai jums pašam ir ģimene, bērni, kur viņi studē?**

– Bērni ir veseli divi, sieva diemžēl pirms desmit gadiem nomira ar vēzi. Meita ir aizstāvējusi doktora grādu

filozofijā par tēmu "Vesēlie un daļas Aristoteļa substances koncepcijā". Pēc studijām LU kādu laiku mācījās Vācijā, Amerikā. Tagad pasniedz gan universitātē, gan arī tulko. Dēls pabeidza LU sociālo zinātņu maģistrantūru. Izveidoja savu firmu, kādu laiku strādāja Ārlietu ministrijā, bet tad saprata, ka viņam vajag kārtīgu pamatu, un iestājās LU geologos. Šobrīd Taiwānā turpina ģeoloģijas studijas, bet noteikti atgriezies Latvijā. Par vectētiņu vēl neesmu kļuvis.

– **Abi ar brāli gleznotāju Ģirtu Muižnieku nākat no Dailes teātra mākslinieku ģimenes. Vai bija skaista bērnība?**

– Bija interesanta. Jā, mamma – Nora Vētra-Muižniece bija aktrise un, kā tagad teiktu, direktora vietniece repertuāra jautājumos, un tēvs Oskars

Atklājt jaunuzcelto LU Dabaszinātņu akadēmisko centru Torņakalnā (tajā mājā Bioloģijas, Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu, Ķīmijas un Medicīnas fakultātes, kā arī Fizikas un matemātikas fakultātes Optometrijas un redzes zinātņu nodaļas studenti.) No labās: izglītības un zinātnes ministre Māriete Seile, Latvijas Valsts prezidents Raimonds Vējonis, LU rektors Indriķis Muižnieks, Rīgas mērs Nils Ušakovs. (2015. gada 7. septembris)

Muižnieks bija scenogrāfs. Turpat blakus vecajam Dailes teātrim Lāčplēša ielā dzīvojam. Bieži varējām redzēt aktierus, pašu Smilgi un teātra direktoru Palkavnieku. Biju biežs viesis teātra aizkulisēs, bet aktieri bieži viesojās mūsu mājās.

- Tad jau bērniībā guvāt ieskatu, ka "visa dzīve ir teātris"...

- Zināmā mērā. Un tas mani rosināja distancēties. Sapratu, ka profesijas izvēlē jāiet citur. Jau vidusskolā man ļoti patika ķīmija, fizika, matemātika. Bet miežus no kviešiem gan, kā jau pilsētas bērns, iemācījies atšķirt tikai pirms iestāšanās universitātē. Tāpēc loģiski iznāca, ka aizgāju studēt mikrobioloģiju, lai gan sākmāc nezināju, kas tā īsti ir, un

uz Vāciju, bet tagad došos uz Torņakalni, tur ir viss, kas nepieciešams zinātnieka darbam. Publikāciju skaits ir pat pieaudzis, jo ir projekti, kuros strādājam kopā ar studentiem un kolēģiem. Un ir idejas, ko vajadzētu pašam pārbaudīt.

- Vai tad lielā administratīvā slodze nenomāc idejas?

- Tā rada pat negaidītus uzplaisnījumus, domāšanu ar sānu redzi vai sapņu variantu, kas šķiet interesanti un būtu pārbaudāmi.

- Jums esot vaļasprieks – slēpņošana. Kas tas īsti ir?

- Tā ir starptautiska kustība (*Geocaching*), ļoti interesants un izzinošs process. Slēpņu koordinātas ir norādītas slēpņošanas mājas lapā, kas

koordinātas sāk svārstīties, tas liecina, ka esi vienu vai trīs metru attālumā no slēpņa. Kur tas varētu būt? Slīdes kā slīdes, piegrūžots, kā parasti. Skatos – uz gulšņa tāds divains, diezgan spožs korkītis. Pabakstu, korkītis nolēc nost. Un redzams, ka gulsnī ieurbts caurums un tajā ielaista maza mēģenīte, tur sarullēts *logbook* (reģistrācijas žurnāls), kur jāparakstās, ka esi atradis. Reizēm jābrauc vesels maršruts

- Napoleona vietas Zemgalē, kur maršals Makdonalds ēdis brokastis... Slēpņošana ir tiešām ļoti īpatnēja kultūra, ko var attīstīt. Arī universitātes muzejā ir novietoti slēpņi, lai slēpņotāji pie viena iepazīstas ar muzeja eksponātiem.

- Vēl jums kā biologam vēlējās pajautāt – vai augiem ir dvēsele?

- Nedomāju, ka katram augam un katrai puķītei. Bet ir kaut kādas sistēmiskas dvēseles (ja tās tā varētu saukt) – dzīvotne, mīļiedarbība, kas ir starp augiem, tā telpa, tā plava – tai ir kaut kas vienojošs, kopējs. Tāpat kā cilvēku kolektīvos. Jau sen zinām par labturības normām un darba ētiku eksperimentos ar dzīvniekiem. Bet tagad veidojas arī ētikas skolas par augu tiesībām un tiek uzmanīts, lai veģetārieši šīs tiesības ievēro. Jo tiek apēsti dzīvi salāti, kamēr kotlete patiešām ir beigta. Un kā tad ir ar salāta izjūtām? Kā tad ir ar salātlapas tiesībām? **AV**

Latvijas skolēnu vidējais limenis ir pat augstāks nekā ASV vai Zviedrijā. Bet satraucoši, ka mums ir relatīvi maz izcilnieku.

vēlāk noskaidroju, ka drīzāk tā tomēr ir molekulārā mikrobioloģija.

- Jums ir pusotra simta zinātnisku rakstu un 12 patenti. Vai rektors var būt arī zinātnieks?

- Ar šausmām vēroju, ka pēdējā pusgadā laboratorijā esmu bijis reti. Tomēr ļoti ceru, ka man izdosies sakārtot universitātes sistēmu tā, lai jau šovasar varētu veltīt laiku arī zinātnēi. Agrāk pētījumus veikt braucu

tiek lietota kā mobilā telefona lietotne, bet telefonā esošais GPS uztvērējs uzrāda attālumu starp slēpņa un jūsu atrašanās vietas koordinātām. Nezinātu daudzas vietas Latvijā, ja tur nebūtu meklējis slēpņi – Raunas Staburagu, Dāvida avotus...

Slēpņiem ir dažādi sasniedzamības un viltības līmeņi. Piemēram, teikts, ka slēpnis ir ļoti liels, bet arī ļoti viltīgs un atrodas pie sliekšņa ceļa. Meklēju, GPS